

Unirea Principatelor Române

ZAHARIA SEBASTIAN

Unirea Principatelor Române a avut loc la jumătatea secolului al XIX-lea prin unirea statelor Moldova și Țara Românească sub numele Principatele Unite ale Moldovei și Țării Românești. Unirea a fost legată de personalitatea lui Alexandru Ioan Cuza și de alegerea sa ca domnitor al ambelor principate la 5 ianuarie 1859 în Moldova și la 24 ianuarie 1859 în Țara Românească.

Unirea Principatelor Moldova și Țara Românească în contextul geopolitic European

Ordinea geopolitică a Europei în anii 1815-1853, a Rusiei și a Imperiului Otoman, se stabilise ultima oară la Congresul de la Viena din 1815. Între timp însă echilibrul astfel stabilit a început să se destrame, îndeosebi din cauza crizei interne în Imperiul otoman, denumit "omul bolnav de la Bosfor", principatele Române aflându-se în raport de vasalitate cu Imperiul Otoman. Încă din anii de dinainte, Rusia țaristă începuse planurile sale de expansiune în direcția Europei centrale și a Balcanilor, cu o tendință revanșardă în restabilirea influenței sale istorice și în Moldova și în Țara Românească. Folosind ca pretext probleme religioase ale ortodoxiei în Imperiul Otoman și beneficiind de slăbiciunea Imperiului, Rusia a început în 1853 așa zisul "Război al Crimeii" împotriva Imperiului Otoman, ocupând Principatele Române. Situația geopolitică a Europei, dirijată de Franța, Anglia și Austria, însă era deja de dinainte orientată în a asigura existența și integritatea Imperiului Otoman pentru a contracara o creștere a influenței Rusiei și în Orient, după ce deja Rusia se extinsese în Asia în contra intereselor franceze și engleze. Astfel Franța și Anglia au intrat în acest război de partea Imperiului Otoman contra Rusiei, în concordanță și cu interesele și politica externă a Austriei în privința "principatelor dunărene". Războiul Crimeii s-a încheiat prin armistițiul, cu propuneri din partea tuturor puterilor europene, convenind a fixa o nouă situație geopolitică a Europei de est în context cu Rusia și Imperiul Otoman, fiind astfel planificate convorbiri la Constantinopol și Paris în vederea elaborării tratatelor corespunzătoare, având ca țel slăbirea influenței Rusiei în Orient și în Marea Neagră, care avea să devină o mare neutră. Astfel a intrat în atenția marilor puteri ale politicii europene și situația "principatelor dunărene", Moldova și Țara Românească. Deși Austria nu a participat la război, a cerut în 3 Iunie 1854, Rusiei să se retragă din Principatele Române, în virtutea propriilor interese și într-adevăr Rusia s-a retras. Însă în mod neașteptat atunci Imperiul Austriac a ocupat Principatele Române, plasând în octombrie 1854, 300.000 de soldați la granița Moldovei cu Rusia. În contextul problemei "principatelor dunărene" au jucat un rol multe alte probleme de echilibrare a situației generale. Amânarea rezolvării s-a datorat diferențelor de păreri în cadrul alianței învingătorilor. Conceptului Franței asupra unor principate unite i s-a raliat Rusia din motive tactice, însă în totală contradicție cu părerea Austriei și Imperiului Otoman. Anglia a luat o poziție indecisă. În alianța învingătoare exista unanimitate că protectoratul istoric al Rusiei asupra principatelor trebuie să se termine, cu o "derusificare" a principatelor de influența Rusiei în cultură și administrație, însă exista lipsa unanimității privind statutul organizatoric viitor al principatelor. Principatele Române erau în concepția lui Napoleon al III -lea cele mai potrivite pentru a-și promova ideea principiului național, în propriul interes al Franței, în Europa cât și a remanierii hărții europene în urma eșecului francez din 1815.

Astfel ideea unirii principatelor române s-a născut pe plan internațional în împrejurimea împăratului francez Napoleon III, bineînțeles din interese proprii franceze.

Însă ambasadorii Angliei și a Austriei, Redcliffe și Prokesch-Osten, se străduiau să lege Principatele Unite iarăși mai puternic de Imperiul Otoman. Expresia acestei strădanii a fost un concept preliminar de tratat din 11 Februarie 1856 cu 30 de articole, prezentat ministrului de externe al Înaltei Porți, conținând idei de bază privind organizarea și statutul viitor al principatelor. În acest concept se precizează că în virtutea războiului, tratatele ruso-turce privind organizarea internă a principatelor în acel «Reglement organique» (Regulament Organic) încă de dinainte de 1828 și-au pierdut valabilitatea. În acest sens, Înalta Poartă avea de reînnoit imunitatea și privilegiile sale care i-au fost acordate încă de pe timpul lui Baiazid I, reținându-se în art. 2 că Moldova și Țara Românească rămân parte integrantă a Imperiului Otoman supuse suzeranității sultanului.

Însă ideea unor principate unite a stârnit o rezistență deosebită la Viena și la Înalta Poartă. În politica austriacă la Viena existau îngrijorări că românii vor simți suzeranitatea otomană ca o nedreptate și vor cere un stat independent, care ar putea cuprinde atunci și Bucovina, pe atunci austriacă, și partea română a Transilvaniei, creând un precedent istoric și pentru Serbia care s-ar putea sprijini pe susținerea Rusiei, această situație în totalitate lovind interesele Austriei "până în măduva oaselor". Există părerea că acestui principiu distrugător al naționalismului, care în mod fericit a fost supus în 1849, Austria voia a-i opune principiul "mai înălțător și împăciuitoare al stăruinței" interdependent de naționalitate. În această chestiune însă împăratul austriac Franz Joseph I a avut o cu totul altă părere. El a promovat ideea că principatele aveau să rămână neunite, dar în nici un caz nu aveau să fie legate mai strâns de Înalta Poartă, ci din contră, independența lor trebuie întărită, dând ordin reprezentantului său la Paris să se opună strict voinței otomane de a-și întinde influența în acea zonă a Europei.

În concluzie, trebuie să reținem că unirea principatelor a fost un proiect politic al împăratului francez Napoleon III, din două motive de politică externă în favoarea intereselor Franței: în primul rând a fost un proiect antirusesc de-a îngriji și a pune o barieră în extinderea intereselor rusești, iar în al doilea rând a fost impunerea "principiului națiunii" pentru a submina principiile Congresului de la Viena din 1815, ca armă politică a Austriei.

Peste acest context fericit geopolitic european, s-a suprapus dorința și voința populației și a păturilor conducătoare din cele două principate încă din 1600, când lui Mihai Viteazul i-a reușit pentru scurt timp o unificare a două principate de cultură și proveniență înrudite istoric. Însă trebuie să luăm în considerare că acest moment favorabil al istoriei geopolitice europene a avut un rol hotărâtor în acest act de unire.

Divanurile ad-hoc

*Solemnitatea deschiderii Adunării ad-hoc din Țara Românească,
litografie de Carol Popp de Szathmáry*

Deciziile adoptate prin tratatul de pace de la Paris (18/30 martie 1856), prevedeau intrarea Principatelor Române sub garanția colectivă a celor șapte puteri europene (Turcia, Franța, Anglia, Prusia, Austria, Rusia, Sardinia), revizuirea legilor fundamentale, alegerea

Adunărilor ad-hoc care să exprime atitudinea românilor în privința unirii, integrarea în granițele Moldovei a trei județe din sudul Basarabiei (Cahul, Bolgrad și Ismail), trimiterea în Principate a unei Comisii Europene cu misiunea de a propune „bazele viitoarelor organizări”, libertatea navigației pe Dunăre, pusă sub control internațional ș.a.

Adunările ad-hoc aveau caracter consultativ, și erau alcătuite din reprezentanți ai bisericii, marii boierimi, burgheziei, țărănimii clăcașe, cu scopul de a face propuneri referitoare la realizarea unirii Principatelor Române.

Alegerile pentru Divanurile ad-hoc au fost marcate de mari tensiuni. Dacă în Țara Românească majoritatea covârșitoare a opiniei publice susținea ideea Unirii, în Moldova lucrurile se arătau mai complicate. Partida unionistă, reprezentată de personalități ca Alexandru Ioan Cuza, Mihail Kogălniceanu, Manolache Costache Epureanu, Anastasie Panu etc. avea în fața ei opoziția separatiștilor moldoveni (Nicolae Istrate, ideologul mișcării separatiste, Gheorghe Asachi, Costache Negruzzi etc.). Aceștia doreau menținerea separării, motivându-și opțiunea prin posibila decădere a Iașilor și a Moldovei, odată cu mutarea capitalei la București, ceea ce s-a și întâmplat după 1861.

Având de partea lor sprijinul marilor puteri antiunioniste, Austria și Turcia, precum și pe cel al caimacamului (loțiiitorului domnesc) Todiriță Balș (înlocuit, după moartea sa, de Nicolae Vogoride, aspirant la tronul Moldovei), separatiștii au reușit, într-o primă fază, să câștige alegerile pentru Divanul Ad-hoc din Moldova (la 19 iulie 1857). În dorința de a-și realiza visul de domnie, Vogoride a falsificat listele electorale de reprezentare în Divanul ad-hoc, prin înlocuirea listelor electorale ale unioniștilor cu cele ale antiunioniștilor. Această manevră făcea ca numărul reprezentanților celor care nu împărtășeau idealul de unire să fie majoritar în Divan. În mai 1857, Ecaterina Vogoride a sustras o parte din corespondența secretă purtată de soțul ei cu rudele din Constantinopol. În acele scrisori, lui Vogoride îi era promisă domnia dacă ar fi reușit să zădărnicească unirea Moldovei cu Muntenia, falsificând alegerile pentru Divanul ad-hoc. Cu ajutorul lui Costache Negri scrisorile compromițătoare au fost publicate în ziarul unionist "L'Etoile d'Orient", ce apărea la Bruxelles, traduceri ale scrisorilor apărând la scurt timp și în Moldova. Când sultanul Abdülmecid, cu asigurările Austriei Imperiale, nu a anulat alegerile, ceilalți supervizori (Imperiul Francez, Rusia Imperială, Prusia și Regatul Sardiniei) au rupt relațiile diplomatice cu Imperiul Otoman în 4 august.

Tensiunile dintre Anglia, Austria, ce încurajau Poarta să nu accepte noi alegeri, și celelalte state participante la Congresul de la Paris, au fost dezamorsate de întâlnirea de la Osborne (9 august) dintre Napoleon III și Regina Victoria, în urma căreia alegerile falsificate de Vogoride au fost anulate. În schimbul anulării alegerilor din Moldova, Napoleon al III-lea accepta varianta unei uniri parțiale a Principatelor, acestea urmând a avea doi domni, două guverne, două Adunări Legislative (parlamente). Instituțiile comune urmau a fi Înalta Curte de Casație și Justiție, Comisia Centrală cu sediul la Focșani, la granița între Moldova și Țara Românească, ce avea să se ocupe cu elaborarea legilor de interes comun pentru ambele Principate, însă erau prevăzute armate naționale separate, având un singur comandant suprem, numit alternativ de cei doi domni. Aceste decizii au fost luate la Conferința de la Paris (1858) a marilor puteri care deși au hotărât ca principatele să rămână entități politice separate, totuși au fost de acord ca principatele să se numească Principatele Unite ale Moldovei și Țării Românești. (Florin Constantiniu, 1997 (*op. cit.*), p. 231). Totodată, prin Convenția de la Paris, marile puteri au lăsat guvernul fiecărui Principat în grija unei comisii provizorii, formate din trei caimacami, până la alegerea domnitorilor. În Moldova, cei trei caimacami au fost Anastasie Panu, V. Sturdza și Ștefan Catargiu, primii doi, membri ai partidei naționale, cel de al treilea devotat grupării conservatoare. Principala atribuție a comisiilor provizorii era de a supraveghea alegerea noilor Adunări Elective, care, la rândul lor, urmau să aleagă domnitorii Principatelor.

Au avut loc noi alegeri, astfel încât la 22 septembrie 1857 s-a întrunit Divanul Ad-hoc al Moldovei care era favorabil unirii, iar la 30 septembrie cel al Valahiei, și prin documentele redactate, au fost puse bazele fuzionării celor două principate.

În 7 și 9 octombrie 1857 sunt elaborate Rezoluțiile prin care se cerea:

- Respectarea drepturilor Principatelor și îndeosebi a autonomiei lor în cuprinderea vechilor lor capitulații încheiate cu Înalta Poartă în anii 1393, 1460, 1511 și 1634;
- Unirea Principatelor într-un stat sub numele de România;
- Prinț străin cu moștenirea tronului, ales dintr-o dinastie domnitoare dintre cele europene și ai cărui moștenitori să fie crescuți în religia țării;
- Neutralitatea teritoriului Principatelor;
- Puterea legiuitoare încredințată Adunării Obștești, în care să fie reprezentate toate interesele nației.

Toate acestea -sub garanția colectivă a Marilor Puteri care au scris tratatul de la Paris.

Întrunite în capitala Franței pentru a lua în discuție cererile celor două Divanuri ad-hoc (10/22 mai - 7/19 august 1858), puterile europene au adoptat Convenția de la Paris:

- Principatele își păstrau autonomia sub suzeranitatea Porții și sub protecția celor șapte puteri;
- Se adopta denumirea de Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei, fiecare având instituții proprii;
- Se înființau instituții comune, precum Comisia Centrală cu sediul la Focșani (care elabora proiectele de legi de interes comun), Înalta Curte de Justiție și Casație, armata;
- Se prevedeau principii de organizare și modernizare a viitorului stat (separația puterilor în stat, desființarea rangurilor și privilegiilor boierești, egalitatea în fața legii, drepturi politice pentru creștini, libertatea individuală);
- Dreptul de vot rămânea cenzitar; pentru a avea drept de vot, o persoană trebuia să dețină o proprietate atât de mare, încât numărul electorilor se limita la câteva mii, în majoritate mari moșieri și burghezia înstărită.

După încheierea Convenției de la Paris, care avea să joace rolul unei veritabile Constituții a Principatelor, au urmat alegerile pentru Adunările Elective, care urmau să îi desemneze pe cei doi domni.

Alegerea lui Alexandru Ioan Cuza

Theodor Aman: Unirea Principatelor

În Moldova a fost ales în unanimitate, la 5/17 ianuarie 1859, liderul unionist Alexandru Ioan Cuza, reprezentantul „Partidei Naționale”. Reprezentanții acestei grupări ce avea ca obiectiv unirea Moldovei cu Țara Românească au oscilat o vreme între a avea un candidat al lor și a-l susține pe Grigore Sturza, fiul fostului domnitor Mihail Sturza, și agent al Rusiei. Acesta, susținut de Rusia prin intermediul bancherului evreu Șmul Rabinovici și agentului panslavist

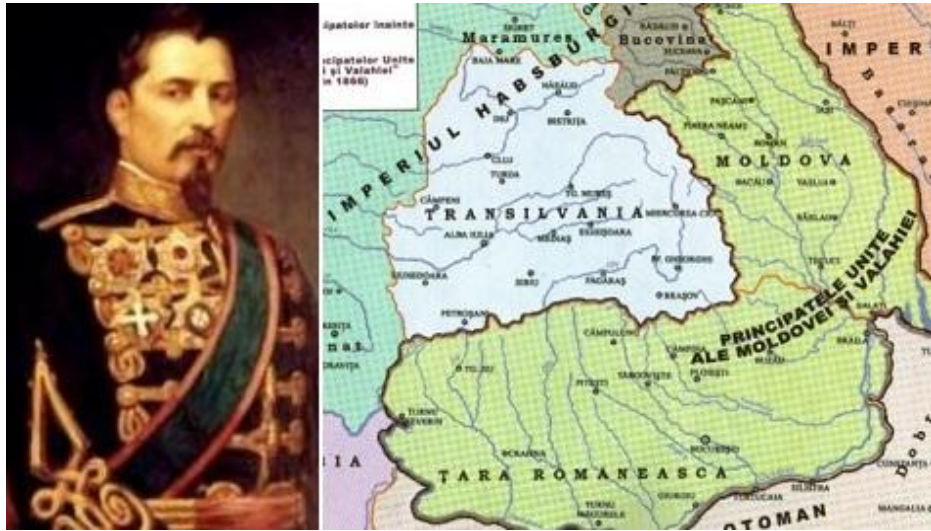
polonez Nieczuka Wierzbicki, care a adus la Iași câteva sute de mercenari, viza și el unirea celor două țări, dar sub domnia sa și sub forma unui stat-marionetă care să facă jocurile Imperiului Rus. Cu două zile înainte de votul pentru alegerea domnitorului, unioniștii au înțeles jocul lui Sturza și au hotărât să-l respingă și să desemneze un candidat al lor. După dispute aprinse, a fost acceptat comandantul micii armate moldovene, Alexandru Ioan Cuza (care nu participase la întâlnire). La adunarea propriu-zisă, Cuza a fost prezentat drept variantă de compromis între conservatorii filoruși și liberalii pro-occidentali (francofilii). Oamenii lui Sturza au fost surprinși să constate că acesta este respins și în schimb adunarea îl votează în unanimitate pe Cuza. Gruparea lor, susținută de mercenarii polonezi ai lui Wierzbicki, care plănuia să acționeze doar pentru a liniști eventualele proteste împotriva alegerii lui Sturza și apoi pentru a forța alegerea sa în Țara Românească, s-a văzut obligată să treacă la ofensivă. S-a pus premiu pentru uciderea liderilor unioniști Mihail Kogălniceanu, Anastasie Panu și Manolache Epureanu (pe al căror sprijin Sturza conta, dar care au votat pentru Cuza) și a domnitorului Cuza. Complotul a fost însă dejucat după ce a fost deconspirat de Alecu von Onciul și Iacob Antosz, iar ancheta a dovedit ulterior implicarea Rusiei.

Întrucât în textul Convenției nu se stipula ca domnii aleși în cele două Principate să fie persoane separate, liderii unioniști au decis ca alesul Moldovei să fie desemnat și în Țara Românească. Acolo însă, Cuza era susținut doar de liberali, în timp ce conservatorii dețineau 46 din cele 72 mandate. În această situație, liberalii radicali au inițiat, prin intermediul tribunilor, o vie agitație în rândul populației Capitalei și al țăranilor din împrejurimi. O mulțime de peste 30 000 oameni s-a aflat în preajma Adunării. Unul dintre tribuni, I.G. Valentinianu, nota că poporul era gata „să năvălească în Cameră și să o silească a proclama ales pe alesul Moldovei”.

Într-o ședință secretă a Adunării, deputatul Vasile Boerescu a propus la 24 ianuarie 1859 alegerea lui Alexandru I. Cuza, aceasta fiind acceptată în unanimitate. Astfel s-a făcut primul pas către definitivarea Unirii Principatelor Române. Țările au intrat de atunci într-o uniune personală. Conceptul era cunoscut la acea vreme, dar nu însemna nimic în ce privește o unire politică. Orientarea unionistă a domnitorului a făcut însă ca acesta să acționeze pe parcursul următorilor doi ani în sensul unirii politice.

Alegerea lui Alexandru I. Cuza ca domn al Moldovei a declanșat în Iași o manifestație așa cum Iașul nu mai cunoscuse până atunci. Mii de oameni, masați în piața palatului, au aclamat ore întregi alegerea lui Cuza, iar orașul a fost iluminat timp de patru zile. La lumina torțelor, procesiuni însumând mase mari de oameni, veneau să-l felicite pe domn.

Sursa: https://ro.wikipedia.org/wiki/Unirea_Principatelor_Române
<http://www.emaramures.ro/24-ianuarie-unirea-principatelor-romane-159-de-ani-de-la-mica-unire/>